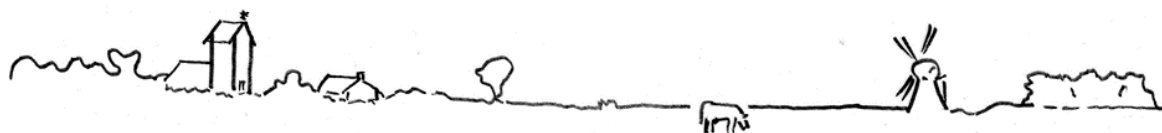
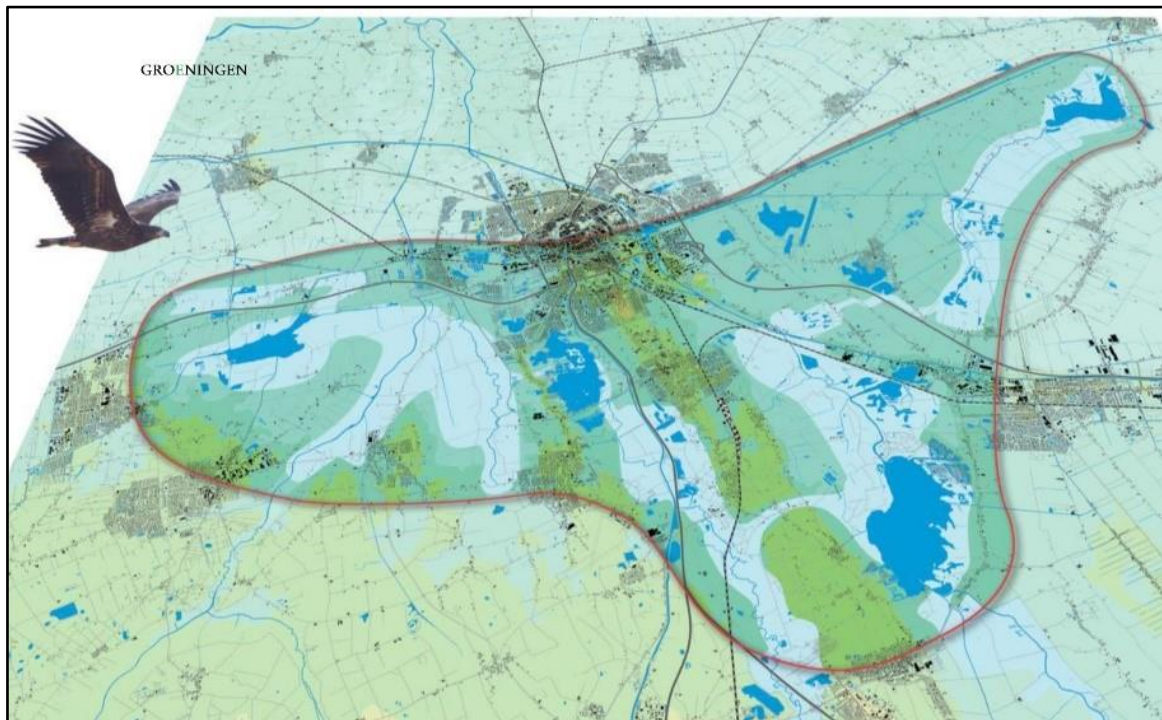

Reactie Stichting Landelijk Gebied Haren op Concept Groenplan:

meer diepgang en een ruimere blik gewenst

Stichting Landelijk Gebied Haren

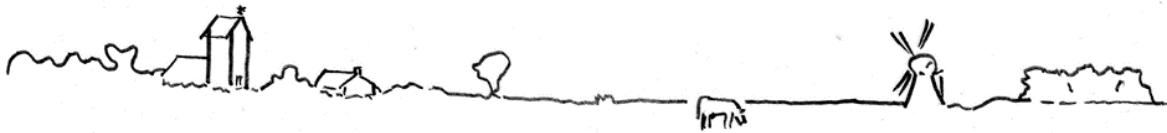
S t i c h t i n g L a n d e l i j k G e b i e d H a r e n

Reactie Stichting Landelijk Gebied Haren op Concept Groenplan

april 2020

Inhoud

Samenvatting:	2
1. Inleiding.....	3
2. Proces.....	3
3. Inhoud	4
3.1 Strikte scheiding natuur en landbouw ongewenst	4
3.2 Problemen op de Hondsrug	5
3.3 Toename recreatie druk in natuurgebieden.....	5
4. Inhoudelijke opmerkingen bij Groenplan	6
4.1 Opmerkingen over de tekst	6
4.2 Ontwikkeling ecologische verbindingszones	7
4.3 Opmerkingen over de kaarten van het Groenplan.....	9
5. Hoe nu verder	13
5.1 Aangewezen ecologische verbindingszones	13
5.2 Toelichting op ecologische verbindingszones in landelijk gebied Haren.....	14
5.3 Vergroting biodiversiteit door ecologisch bermbeheer.....	18
6. Conclusie	20
Bijlage: wetten en overeenkomsten:	21

Stichting Landelijk Gebied Haren

Samenvatting:

Proces

- Het Groenplan moet de uitwerking zijn van een visie, maar voor Haren is er geen integrale visie. De professionele volgorde is eerst een omgevingsvisie op hoofdlijnen, daarna de uitwerking in een Groenplan;
- De Omgevingsvisie en Groenplan moeten gebaseerd zijn op een goed begrip van de geomorfologische, ecologische, cultuur-historische structuur van Haren. De Cultuurhistorische Waarden Kaart moet eerst worden gecompliceerd voor het gebied Haren;
- De bestaande gebiedskennis is onvoldoende benut;
- De analyse en visie van het Landschap Ontwikkelingsplan 2003 (LOP) is niet meegenomen;
- Uitwerking van dit groenplan in een uitvoeringsprogramma zal leiden tot verkeerde prioriteiten en onevenwichtigheden omdat de belangrijkste knelpunten en opgaven voor Haren niet in beeld zijn.

Inhoud

- De gebiedsopgaven voor Haren zijn niet benoemd;
- De uitwerking van het Groenplan voor het landelijk gebied Haren¹ is vaag en onvoldoende;
- In het Groenplan is de regionale omgeving zoals de laagveengordel rond de stad niet in beeld. Hierdoor wordt niet aangesloten op de regionale opgaven;
- NNN, Natura 2000 en natuurbeheersgebieden zijn onvolledig in beeld en in het Groenplan is het uitgangspunt van het Nationaal Park Drentsche Aa (verbrede doelstelling) niet opgenomen;
- De ongewenste scheiding tussen natuur en landbouw wordt niet belicht en de transitieopgave voor de landbouw ontbreekt;
- Bestaande en gewenste ecologische verbindingzones en de wateropgave worden niet genoemd;
- De cultuurhistorische betekenis van de lanenstructuren en de zandwegen en de ongewenst recreatieve druk zijn niet benoemd;
- De kaarten zijn m.b.t Haren onvoldoende uitgewerkt om een groenbeleid op te baseren;
- Het Groenplan is onevenwichtig, vaag op hoofdzaken, detaillistisch op bijzaken.

Beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald

¹ Waar in de tekst 'Haren' wordt genoemd, wordt bedoeld het grondgebied van de voormalige gemeente Haren

1. Inleiding

De Stichting Landelijk Gebied Haren (SLGH) onderschrijft de groene ambities van het gemeentebestuur. Echter, wat zijn ambities waard als de opgave niet duidelijk is, de kwaliteiten niet concreet worden benoemd en de uitwerking mistig is. Voor de stad is de Omgevingsvisie Next City vastgesteld. Een logisch vervolg hierop is een Groenplan als uitwerking van een van de sectorale beleidsterreinen.

Voor Haren² is nog geen integrale (Omgevings)visie vastgesteld of zelfs maar in concept beschikbaar. Procesmatig en inhoudelijk is het opstellen van een Groenplan dan niet wenselijk omdat de hoofdlijnen van het ruimtelijk beleid niet vaststaan. Daarbij komt dat een Groenplan voor de “Groene parel van het Noorden” van een ander karakter is dan een groenplan voor de stad. De geomorfologische, ecologische, cultuur-historische structuur van Haren is complex. Om recht te doen aan die complexiteit moet een zorgvuldig proces worden doorlopen, waarbij bewoners en maatschappelijke partijen hun gebiedskennis kunnen inbrengen voordat het plan wordt opgesteld.

De SLGH stelt zich ten doel de bescherming en bevordering van de landschappelijke, cultuurhistorische, milieu- en natuurwaarden van Haren. Wij willen een bijdrage leveren aan het actualiseren van het erfgoedbeleid en het opstellen van de Omgevingsvisie en het Groenplan. Wij hebben het concept Groenplan vanuit een positieve houding gelezen en maken de hierna volgende opmerkingen. We vragen het College en de Raad om voor het grondgebied van Haren het beleid ook in die volgorde op- en vast te stellen.

Concreet: je kunt pas een groenplan voor het Harens grondgebied vaststellen als de natuurlijke, ecologische en cultuur-historische waarden in beeld zijn en een Omgevingsvisie is vastgesteld.

2. Proces

In Haren heeft de (ruimtelijke) planvorming voor het hele grondgebied jaren stil gestaan. De bouwopgave in Haren Noord en de herindeling zijn daar de belangrijkste oorzaken van. Er is na het Landschap Ontwikkelingsplan (LOP) 2003 niet meer nagedacht over een integrale ruimtelijke visie op het landelijk gebied van Haren. Ondertussen ging de intensivering in de landbouw verder, werden er omvangrijke natuur- en waterbergingsgebieden ingericht en werden de barrières in het landelijk gebied groter.

Er is een inhaalslag nodig voor het opstellen van een integrale visie gebaseerd op:

- een analyse van de historisch geografische structuren, de waterhuishouding, de verkeersstructuur;
- de landschappelijke en cultuurhistorische waarden van het gebied;
- de gebiedsopgaven, zoals een minder strikte scheiding tussen natuur en landbouw en de ontwikkeling van ecologische verbindingzones, de wateropgave in tijden van klimaatverandering;
- een uitwerking van de visie van het Overlegorgaan Nationaal Park Drentsche Aa (verbrede doelstelling);
- het benutten van de kansen voor transitie van de landbouw en de mogelijkheden voor kringlooplandbouw;
- een vermindering van recreatieve druk op de kwetsbare natuurgebieden;
- de bescherming en versterking van de historische linten.

40% van het grondgebied van Haren is in het [provinciaal Natuurbeheerplan](#) aangewezen als natuur met een bepaalde status en bescherming. De andere 60% is - naast bebouwing en wegen- grotendeels agrarisch en privé groen. Ook dat deel herbergt belangrijke natuurwaarden en vormt de

² Waar in de tekst 'Haren' wordt genoemd, wordt bedoeld het grondgebied van de voormalige gemeente Haren

verbinding tussen de natuurgebieden op de flanken van de Hondsrug. Een integrale visie voor het grondgebied van Haren berust vanzelfsprekend op het geheel van natuur-, agrarische- en bebouwde-gebieden. Pas als die integrale (Omgevings)visie er is, kan de stap naar een Groenplan gezet worden.

Het concept 'Groenplan Vitamine G' is wel erg globaal en weinig ingevuld voor Haren. Enerzijds schuilt daarin het gevaar dat de meest significante ontwikkelingen, knelpunten en gebiedsopgaven gemist worden. Anderzijds is het natuurlijk niet te laat. Bij het opstellen van de Omgevingsvisie kunnen de significante ontwikkelingen, knelpunten en gebiedsopgaven worden geadresseerd. Deze kunnen *vervolgens* hun vertaling vinden in een Groenplan voor het grondgebied van Haren.

In een beleidsdocument als het groenplan moeten de wettelijke kaders en overeenkomsten worden genoemd die relevant zijn voor de borging van het beleid. Het Groenplan noemt niet één van de acht wetten en overeenkomsten die voor het groen-, natuur- en landschapsbeleid van belang zijn. Wij hebben die samengevat in de bijlage.

3. Inhoud

Het concept Groenplan bevat prachtige foto's, ook van het groene Haren. Maar inhoudelijk gaat het nauwelijks over Haren. Het Landschapsontwikkelingsplan van Haren (LOP) wordt wel genoemd, maar de visie uit het LOP wordt genegeerd. Bovendien moet deze visie uit 2003 worden geactualiseerd.

Wij identificeren hieronder een aantal relevante ontwikkelingen in het landelijk gebied van Haren met betrekking tot:

- de scheiding tussen natuur en landbouw
- de ruimtelijke en functionele problemen op de Hondsrug
- de toename van recreatieve druk

3.1 Strikte scheiding natuur en landbouw ongewenst

De 'Herinrichting Haren' die in 2017 werd afgesloten, heeft geresulteerd in de aanwijzing en inrichting van meer dan 1000 hectare natuurgebieden ter weerszijden van de Hondsrug: in het oosten het Zuidlaardermeergebied/ Onnerpolder (Natura 2000) en in het westen de Westerlanden-Besloten Venen (NNN) en de Drentsche Aa (ook Natura 2000). Ten westen van de A28 behoren ook de Polder Lappenvoort en Oosterland tot het Natuur Netwerk Nederland (NNN).

In dit proces van herinrichting gingen alle financiële middelen en de ambtelijke/bestuurlijke inzet naar de 'officiële' natuurontwikkeling en de waterberging op de flanken van de Hondsrug. De agrarische gebieden tussen de natuurgebieden op de Hondsrug kregen geen aandacht. Deze hebben ook grote natuurwaarden en recreatieve betekenis. Hier vinden we ook de meeste cultuurhistorische relictten en waardevolle landschappelijke elementen zoals de essen, de (verloren) hunebedden, grafvelden, pingo's, etc. In het proces van de herinrichting werden de subsidies - zoals bijvoorbeeld voor weidevogel beheer- voor de boeren op de Hondsrug beëindigd. Juist de gebieden tussen de aangewezen natuur zijn van groot belang voor het ontwikkelen van ecologische verbindingzones en het in standhouden van de biodiversiteit. Dan is nog niet gesproken over de betekenis van deze gebieden voor de leefbaarheid en recreatie.

Samenvattend: Er is een té strikte scheiding ontstaan tussen de 'officiële natuur' en 'de rest'. Dat is ongewenst en achterhaald. Deze scheiding sluit niet aan bij:

- een optimale beleving en (recreatieve) benutting van het gebied;
- de (gewenste) ontwikkeling naar een meer natuurinclusieve landbouw;
- de Landschapsvisie van het Nationaal Park Drentsche Aa (verbrede doelstelling);

- Een te strikte scheiding laat de mogelijkheden voor ecologische verbindingzones en vergroting van de biodiversiteit onbenut en gaat voorbij aan de dringend gewenste aanleg van faunapassages en de ontsnipperings- opgave.

3.2 Problemen op de Hondsrug

Door schaalvergroting en intensivering van de landbouw zijn de landschappelijke kwaliteiten en de biodiversiteit achteruit gehold;

- Barrières dwars op de Hondsrug t.g.v. de dominante noord-zuid infrastructuur worden steeds groter. Zonder natuurtoets werden betonnen barrières op de A28 geplaatst en zijn kilometers geluidschermen langs het spoor verzezen. Beschoeiingen van het Noord-Willemskanaal zijn uitermate natuuronvriendelijk vernieuwd. Voor de fauna is dit alles letterlijk dodelijk;
- Overblijfselen van de historische landweren, versterkingen, grafheuvels, pingo's, uitblazingslaagten, essen en stijlranden zijn niet beschermd en dreigen verloren te gaan;
- De cultuurhistorische linten en laanstructuren worden verwaarloosd en verliezen aan eigenheid (zie ter illustratie de verwaarloosde staat van de oudste weg in de provincie de Hoge Hereweg);
- De boeren die vóór de herinrichting aan agrarisch natuurbeheer deden zijn uit deze programma's gegoooid. De stand van de weidevogels is dramatisch achteruit gegaan;

3.3 Toename recreatie druk in natuurgebieden

Noordlaarderbos

De bevolking groeit, mensen krijgen meer vrije tijd en recreatie neemt toe. Geen wonder dat de recreatieve druk op het landelijk gebied de laatste decennia enorm is toegenomen. Daarmee is ook de druk van het gemotoriseerd verkeer in en om de natuurgebieden sterk toegenomen. Het meest in het oog springen de honderden auto's die op een mooie dag geparkeerd staan rond het Noordlaarderbos en in de Appelbergen. De zandwegen worden steeds intensiever gebruikt door gemotoriseerd verkeer. Het autoverkeer zit voetgangers, fietsers en ruiters in de weg en rijdt de zandwegen kapot.

De toegenomen rijkdom stelt mensen in staat om terreinwagens, quads en crossmotoren te kopen. Het rijden op zandwegen en in natuurterreinen wordt als avontuurlijk ervaren. Het wordt nauwelijks aan banden gelegd. Verkeersmaatregelen en inrichting van de openbare ruimte om de recreatieve druk op te vangen zijn achterwege gebleven. De rust wordt verstoord en de natuurwaarden gaan achteruit. De fauna wordt verstoord zoals bijvoorbeeld de dassenkolonies in het Noordlaarderbos.

4. Inhoudelijke opmerkingen bij Groenplan

4.1 Opmerkingen over de tekst

N.a.v. de tekst van het Groenplan maken wij de volgende opmerkingen:

De eerste zin van het groenplan is prozaïsch: *“het beste van twee werelden: de dynamiek van een grote stad en de rust en ruimte van een groot, groen en divers landelijk gebied”*.

Echter, de tweede wereld (het *landelijk gebied*) blijft onderbelicht, wordt als een vaststaand gegeven beschouwd en moet het doen zonder analyse van problemen en opgaven.

In het Groenplan is benoemd als centrale vraag: *“Hoe kan de huidige kwaliteit van het groen behouden blijven?”* Voor het landelijk gebied van Haren worden de kwaliteiten niet in beeld gebracht. De centrale vraag *‘hoe behouden we de kwaliteiten’* wordt niet beantwoord.

Wij noemen de volgende voorbeelden:

Blz. 22:

‘oude linten’. Het oudste lint van de provincie is de Hoge Hereweg (minstens 1000 jaar wellicht ouder) wordt niet genoemd. Laat staan dat wordt ingegaan op de opgave om de cultuurhistorische waarden te beschermen en de inrichting te verbeteren. Hetzelfde geldt voor de cultuurhistorisch waardevolle linten Noorlaren-Onnen-Haren.

Blz. 24:

“In de recente inventarisatie ter invulling van hiaten in de gemeentelijke cultuurhistorische waardenkaart (CWK), is een onafhankelijke waardenstelling uitgevoerd van de landschappen rond de stad, inclusief waardevolle historische geografische elementen en structuren.”

Wij stellen vast dat de CWK voor Haren ontbreekt. Zonder deze informatie en *‘waardenstelling’* kun je geen Omgevingsvisie of Groenplan opstellen.

Blz. 24:

‘Opgaven’: de Harense opgaven, zoals opgaven voor behoud en versterking van landschap en cultuurhistorische waarden, worden niet genoemd.

Blz. 26:

‘ecologische verbindingzones’: genoemd wordt de ecologische verbinding tussen het Paterswoldsemeer en de polders Oosterland en Lappenvoort. Deze zouden zijn *“gelegen in de gemeente Tynaarlo”* menen de opstellers. De genoemde verbinding is een vergevorderd provinciaal project. Niet genoemd worden de ecologische verbindingzones dwars over de Hondsrug. Deze stonden al in het LOP 2003 en het [MJPO](#). De noodzaak voor deze verbindingzones is sindsdien alleen maar groter geworden (zie verder hoofdstuk 5).

Blz. 26:

De Stedelijke Ecologische Structuur (SES) *“geeft inzicht in op te lossen knelpunten”*. Maar voor Haren is er geen ecologische structuur opgesteld. Dit is een omissie omdat in Haren de knelpunten zich opstapelen door een stapeling van infrastructuur. Het Groenplan bevat geen analyse van deze knelpunten.

Blz. 56: De algemene principes voor een groen robuust netwerk

Er is niets mis met *algemene principes* maar als de vertaling daarvan naar de fysieke werkelijkheid achterwege blijft, wat heb je er dan aan? Er wordt de indruk gewekt dat het Groenplan voorziet in *‘het verbinden van groen’*, *‘het ontwikkelen van een hoofdbomenstructuur’* etc. Voor Haren voorziet het groenplan hier niet in.

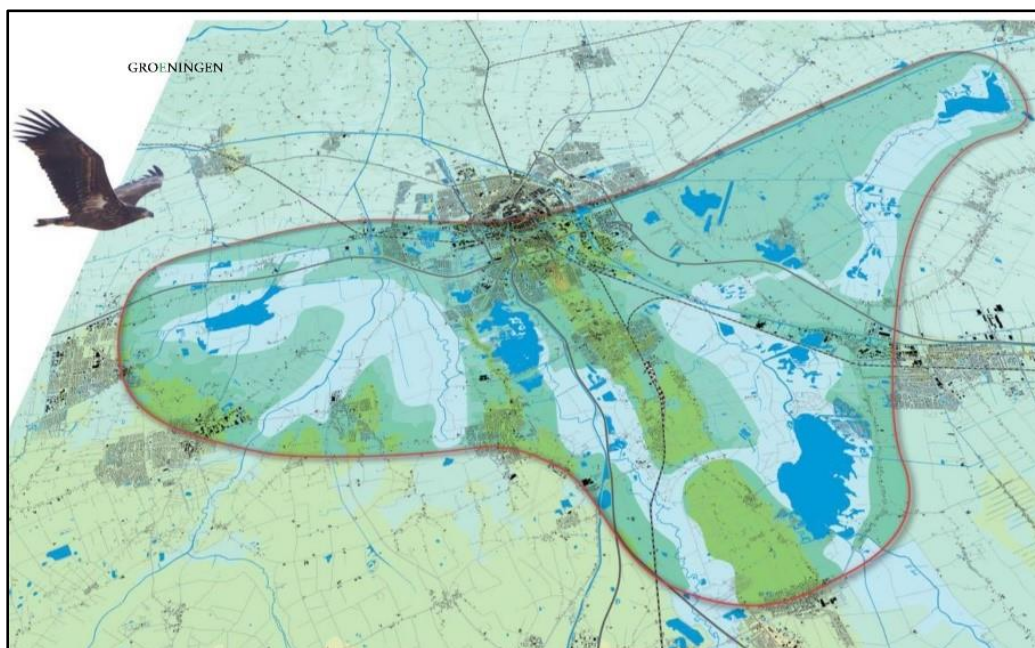
Blz. 58: Aandachtsgebieden

Deze principes en aandachtgebieden gaan voorbij aan de Harense opgaven. Wij noemen de volgende opgaven:

1. Verzacht de strikte scheiding tussen natuur en landbouwgebieden. Meer verwevenheid is nodig om de biodiversiteit in het agrarisch gebied te vergroten en om aan te sluiten bij ontwikkelingen naar natuurinclusieve landbouw;
2. Ontwikkel dwars over de Hondsrug natte en droge ecologische verbindingzones. Dit is van een hoger belang dan voor Haren alleen. Het is een uitwerking van de visie op het maken van de ecologische verbindingen tussen de west- en oostkant van de Laagveengordel rond de stad (zie hierna);
3. Ontwikkel samen met de natuurorganisaties beleid voor de mate waarin de verschillende natuurgebieden kunnen worden opgesteld voor recreatie en verminder de druk van het gemotoriseerd verkeer.

4.2 Ontwikkeling ecologische verbindingzones

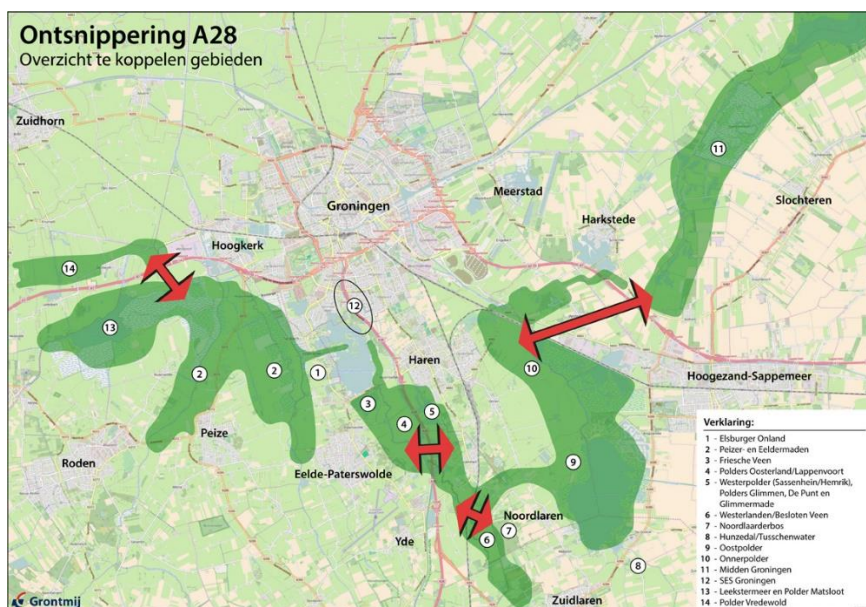
Opzet en visualisering van het Groenplan is beperkt tot het grondgebied binnen de gemeentegrenzen. Daardoor wordt het zicht op de bovenliggende opgaven gemist. De visie van Groenplan op versterking van de groene (ecologische) verbindingen is veel te beperkt en gefragmenteerd. Er wordt niet gerefereerd aan het breed gedragen inzicht dat op regionaal niveau natte en droge verbindingen moeten worden gemaakt tussen het Zuidlaardermeergebied en de Onlanden en in ruimer verband van het Schildmeer tot het Leekstermeer.

laagveengordel

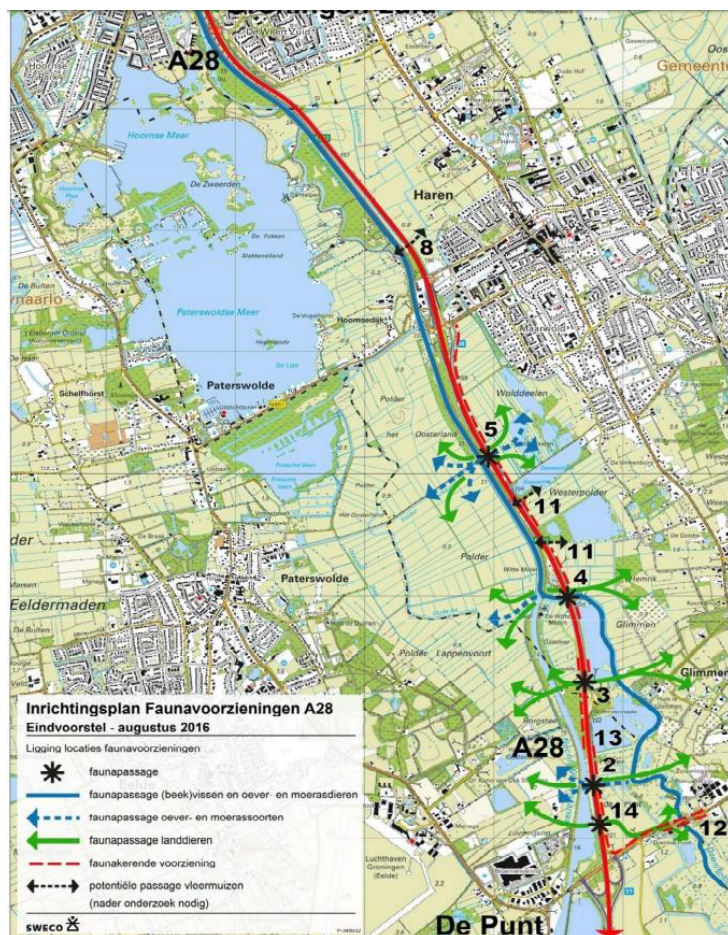
De ecologische opgaven van de gemeente Groningen moeten geplaatst worden in het grotere geheel van het versterken van de ecologische verbindingen in de laagveengordel die loopt van het Bourtangerveen naar het Lauwersmeer. Door deze opgave in beeld te brengen (zie hierboven) wordt duidelijk hoe de ecologische verbindingzones op een lager schaalniveau over de Hondsrug in Haren aansluiten bij (en onderdeel zijn van) de zones op regionaal niveau. Het doel van ecologische verbindingzones is om de kleinere en grotere natuurgebieden van het Natuurnetwerk Nederland onderling te verbinden, zodat er een echt netwerk ontstaat. Hoewel de provincie daar het voortouw in heeft, moet de gemeente de versterking van de zones op een lager niveau uitwerken en het opheffen van de barrières faciliteren onder meer door de zones in het RO en groenbeleid te borgen.

De ecologische opgaven van de gemeente Groningen moet aansluiten bij het [ontsnipperingsprogramma MJPO](#). Dit moet z'n vertaling vinden in het Groenplan, onder meer door de bestaande en nieuwe faunapassages in het groenplan op te nemen, de knelpunten in de verbindingzones op te sporen en daarvoor oplossingen in het Groenplan op te nemen. Enkele verbindingzones waren al opgenomen in het 'Meerjarenprogramma Ontsnippering 2004'. Het volgende kaartje is daar een uitwerking van.

Ligging van natuurnetwerk Nederland ter weerszijde van de A28 en de A7

De grote MJPO projecten in voorbereiding sneuvelen in 2010 toen het Rijksgeld voor het programma door het kabinet Rutte I werd geschrapt. De noodzaak van verbetering van de faunavoorzieningen ten zuiden van Groningen is sindsdien alleen maar toegenomen. De barrières dwars op de Hondsrug worden veroorzaakt door de dominante noord-zuid georiënteerde infrastructuur. Deze barrières zijn de laatste 10 à 20 jaar steeds groter geworden (zie verder par 5.2)

De gemeente Groningen zou - in het Groenplan- moeten voortbouwen op de noodzaak om bestaande faunavoorzieningen te verbeteren en nieuwe aan te leggen. Dit is onder meer uitgewerkt in het rapport ['Faunavoorzieningen A28 Groningen – De Punt'](#).

Deze faunavoorzieningen worden in het Groenplan niet genoemd en er wordt niet op aangesloten, terwijl dat voor het welslagen van de ontwikkeling van de ecologische verbindingzones wel essentieel is.

4.3 Opmerkingen over de kaarten van het Groenplan

Algemeen:

De kaarten van het Groenplan zijn erg globaal (slecht leesbaar en vaag) voor Haren. Op geen van de kaarten zijn de kenmerkende hoogteverschillen en profielen aangegeven. De landschappelijke en ecologische kwaliteiten hangen sterk samen met de geomorfologie, de hoogteverschillen en de gradiënten. Ook de landschappelijke en cultuurhistorische belangrijke essens zijn niet vermeld. Dit is zorgelijk omdat de essens met de huidige landbouwpraktijk worden afgevlakt en het bodemarchief niet beschermd is.

De meest kenmerkende structuren zijn op de kaarten niet te herkennen. Anderzijds zijn de kaarten op sommige punten erg gedetailleerd weergegeven. Zo zijn op de kaarten de restanten van de Hunze op het industrieterrein Euvelgunne- Oosterhogebrug ingetekend. Als tegelijkertijd de opgaven voor Haren niet uitgewerkt zijn, geeft dit een onevenwichtig beeld en een verkeerde belangenafweging. Hier wrekt zich dat bepaalde partijen wel geraadpleegd zijn, maar anderen niet. De in Haren aanwezige gebiedskennis is niet benut. Er is geen gebalanceerde inventarisatie van de vraagstukken en gebiedsopgaven.

Identiteitskaart (blz. 21):

Deze kaart is onduidelijk en op punten onjuist: ten oosten van de Hondsrug staat het Hunzedal aangegeven, ten westen niet het Drentsche Aa dal, zoals je zou verwachten. Er staat vermeld 'Nationaal Landschap Drentsche Aa'. Het Nationaal Landschap omvat het dal van de Drentsche Aa en een groot deel van de Hondsrug. De Hondsrug echter, is een apart aardkundige structuur en is groter dan het deel dat op de kaart is ingekleurd. Overigens wordt sinds enige tijd officieel de naam 'Nationaal Park Drentsche Aa' gebruikt. Voor de identiteit van Haren is de opbouw van de Hondsrug (o.a. de hoogteprofielen) alles bepalend. Dit wordt niet tot uitdrukking gebracht. De aanduidingen 'verbindend groen' en 'kroonjuwelen' zijn voor Haren niet op de kaart gezet.

Kaart ontwikkelingsopgaven (blz. 25):

Deze kaart vermeldt in de legenda 'huidige groenstructuur'. Voor Haren is de groenstructuur niet op de kaart gezet. En passant wordt 'de Vork' (gebied tussen de spoorlijnen aan de noordrand van Haren) aangeduid als een 'zoeklocatie voor zonne-energie'. Dit staat ook op de kaart op blz. 43. Een dergelijke ontwikkeling zou in strijd zijn met de 'Bestuursovereenkomst herindeling, februari 2018'³ en het Coalitieakkoord⁴. Het is belangrijk de groene ruimte tussen Groningen en Haren - die toch al is aangetast door onder meer het opstel terrein - te behouden. Een zonnepark gaat niet samen met het behoud van de groene ruimte en het vergroten van de recreatieve wandel en fietsmogelijkheden in dit gebied.

Kaart Groen en natuur (blz. 27):

Deze kaart is vaag en geeft geen goed beeld van de verschillende natuurgebieden en hun beschermde status. De golfbaan in Glimmen wordt als 'ecologisch waardevol gebied' aangeduid. Een scherper inzicht in de verschillende soorten natuur is gewenst.

Een eenvoudige vergelijking met het provinciaal Natuurbeheerplan leert dat er zeer grote en relevante verschillen zijn tussen de beschermingsregimes en dat daarbinnen een scala aan beheersovereenkomsten, natuurdoelen etc. bestaat.

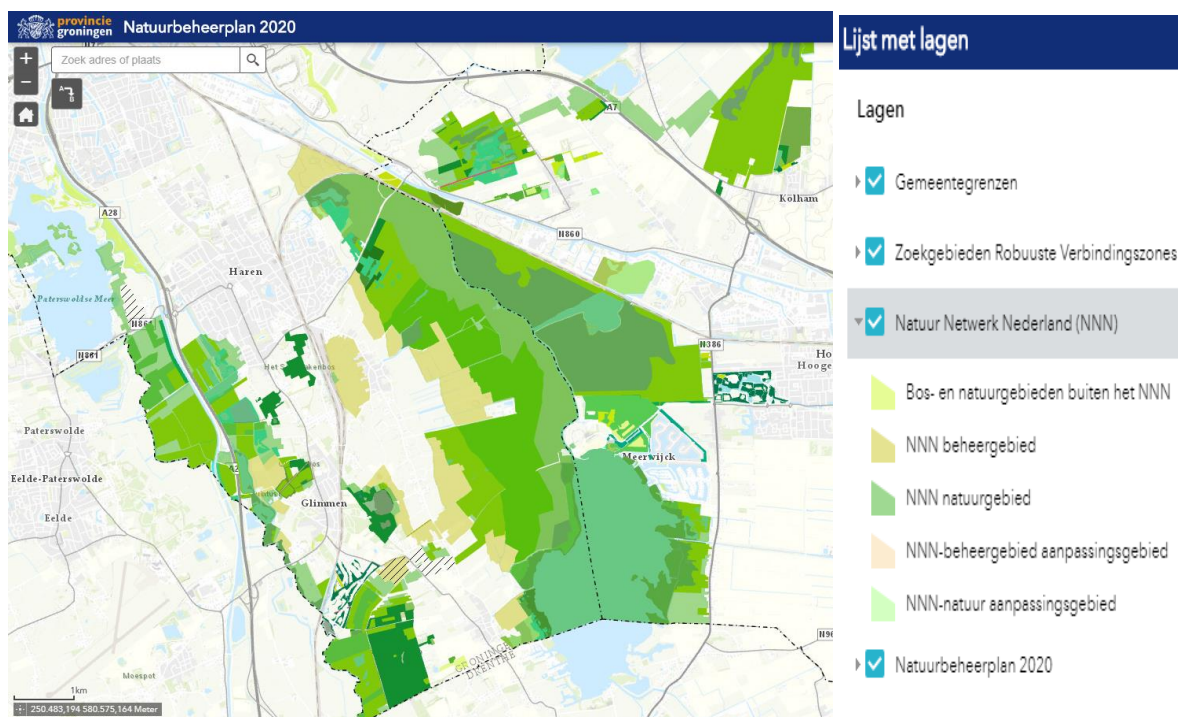
Het vigerende Natuurbeheerplan 2020 moet als uitgangspunt worden genomen. Anders is het onmogelijk groenbeleid te formuleren. Los ingekleurde kaarten - zoals opgenomen in het

3 In het overgangsgebied tussen Groningen en de dorpen van Haren en Ten Boer wordt tenminste tot 2040 niet gebouwd. Dit geldt ook voor de groene long tussen Groningen en Haren.

4 Een belangrijke keuze in onze omgevingsvisie is om te zorgen voor meer huizen binnen de compacte stad en compacte dorpen. Het landelijke gebied blijft open, inclusief de groene gebieden tussen Groningen, Haren en Ten Boer.

Groenplan- zijn onvoldoende om recht te doen aan de complexiteit en de belangen van verschillende partijen in het gebied.

Als voorbeeld wijzen we op het verschil tussen het natuurgebied Appelbergen en het gebied tussen het spoor en Onnen. Beide gebieden zijn op de kaarten van het Groenplan op dezelfde wijze ingekleurd. Maar het eerste is een intensief gebruikt wandelbos met zeer grote recreatieve waarde, het tweede gebied bestaat uit een niet toegankelijk weilandencomplex met houtwallen zonder enige recreatieve waarde. De spoorlijn bij Glimmen staat ingetekend als ecologisch waardevol gebied, maar de essen zijn niet aangegeven.

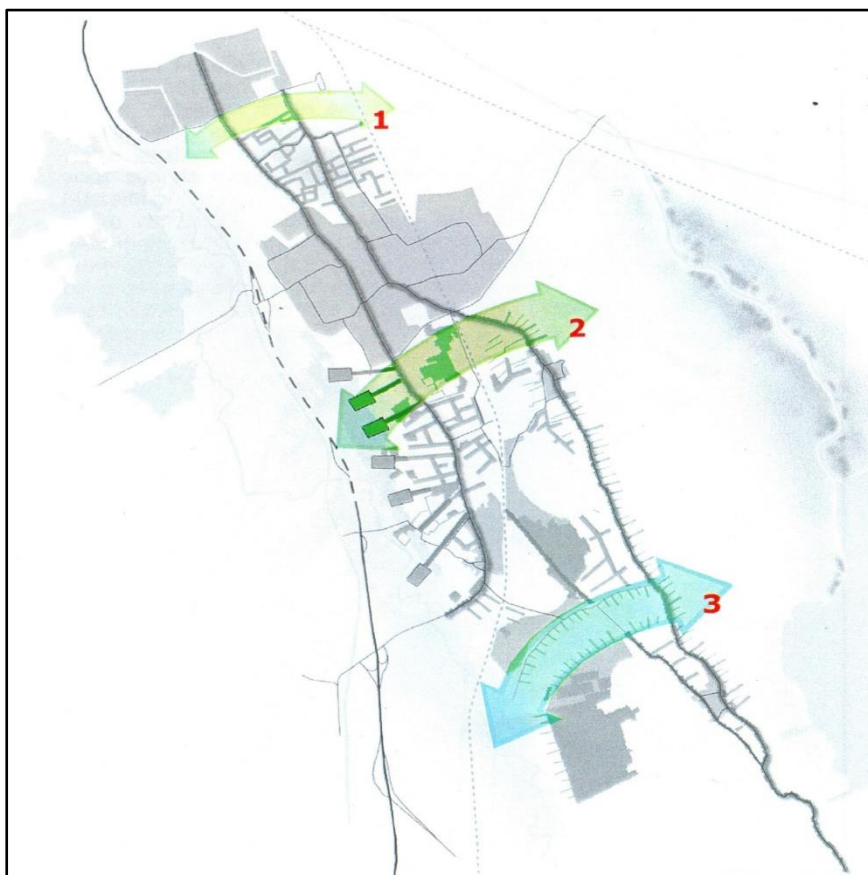

Natuurbeheerplan 2020 provincie Groningen geeft de (beheers)status van de verschillende gebieden

De kaart Groen en natuur (blz. 27) geeft de 'Stedelijk Ecologische Structuur' SES, maar deze stopt bij de oude gemeentegrenzen alsof Haren geen ecologische structuur heeft. Wat als ecologische hoofdstructuur staat ingetekend is een allegaartje zonder enige structuur. De op de kaart ingetekende knelpunten hebben alleen betrekking op de oude gemeente. Voor Haren zijn de knelpunten niet in beeld gebracht.

Kaart ecologische opgaven (blz.31):

Deze kaart is onvoldoende om inzicht te geven in de opgaven in Haren. De reeds in het LOP 2003 opgenomen ecologische verbindingszones staan er niet op. De dringend vereiste fauna-passages bij de A28/Noord- Willemskanaal en de spoorlijn Groningen- Assen staan er ook niet op.

In het LOP 2003 zijn drie ecologische verbindingzones vastgelegd:

1. “droge, overwegend open verbinding direct ten zuiden van Groningen;
2. open, fjnshalig besloten verbinding direct ten zuiden van Haren, waarin bijvoorbeeld ook het Scharlakenbos is opgenomen;
3. natte verbinding ter hoogte van Besloten Venen”;

Kaart uit het door de gemeenteraad Haren vastgestelde Landschap Ontwikkelingsplan 2003.

Kaart recreatief netwerk (blz.33):

Deze kaart geeft geen goed beeld van het netwerk van paden en wegen die van recreatief belang zijn, zie het de nota [Zandwegen in Haren](#). Doordat in het Groenplan niet het netwerk van paden en wegen is opgenomen geeft het Groenplan ook geen beeld van de mogelijkheden om het netwerk te verbeteren en de recreatieve waarde te vergroten. Evenmin wordt inzicht gegeven in de gebieden waar - met het oog op de natuurwaarden - de recreatieve druk te hoog is geworden en terughoudendheid met de uitbreiding van paden is geboden.

Kaart Groenplan 2030 (blz. 53), Kaart Robuust groennetwerk (blz. 55), Kaart Aantrekkelijke groengebieden (blz. 61):

Deze kaarten geven een onvolledig en ongenueanceerd beeld van de NNN, Natura 2000 en natuurbeheersgebieden (zie ter vergelijking de Natuurbeheersplan 2020 op blz. 9). Het Groenplan moet op z'n minst de groene opgaven voor Haren weergeven, zoals de ecologische verbindingzones. Maar ook de nuances tussen en de betekenis van de verschillende natuurgebieden moeten helder zijn. De kaarten geven een onevenwichtig beeld doordat de Hunzeloo zeer gedetailleerd is ingetekend terwijl de grote opgaven voor Haren ontbreken.

Visiekaart Buitengebied (blz. 73):

Voor het versterken van de landschappelijke identiteit wordt alleen genoemd 'houtwalherstel' en 'bestaande boomstructuur behoud en versterken'. Het onderhoud van de houtwallen is een continu proces dat al tientallen jaren wordt uitgevoerd door Landschapsbeheer Groningen. Daarmee wordt de identiteit hooguit behouden, maar niet versterkt. Het weegt niet op tegen de schaalvergroting, de intensivering in de landbouw en [‘de verpaarding’ van het landschap](#). Op de 'Visiekaart' zien we helaas geen visie. Volstaan wordt met 'bestaande boomstructuur behouden en versterken' (legenda blz. 72). Dat is wel erg pover. Niet vermeld is wat die versterking inhoudt. Daar is wel aanleiding

voor, omdat het beeld van de lanen achteruit gaat door gebrek aan beleid en door incidentele ingrepen, zoals verbreding van de verharding, etc.

Er ontbreekt een visie van de gemeente op de ontwikkeling van ‘[nieuwe landgoederen](#)’ in het kader van de Natuurschoonwet. Nieuwe landgoederen kunnen een substantiële bijdrage leveren aan de transitie van de landbouw, natuurontwikkeling en recreatieve ontwikkeling. Als voorbeeld kan genoemd worden het met deels privé geld tot stand gebrachte [landgoed Blanckenborch](#). Dit landgoed is 53 hectare groot wordt extensief begraasd met Limousin runderen. Zij verzorgen ook de begrazing voor Staatsbosbeheer in de Westerlanden. Er zijn op (de flanken van) de Hondsrug goede mogelijkheden voor de realisatie van nieuwe landgoederen waarbij omvorming van landbouwgronden, natuurontwikkeling en recreatie hand in hand kunnen gaan. De gemeente zou dit moeten bevorderen. Het is een omissie dat het Groenplan hier geen aandacht aan besteed (zie verder blz. 21)

Ook ten aanzien van de ‘Visiekaart’ moeten we helaas vaststellen dat de aanwezige gebiedskennis niet is benut. Ter illustratie: het golfterrein staat op de kaart ingetekend als bos. Met geel is aangeduid ‘beekdal-esdorpenlandschap herstellen’, zonder dat duidelijk is wat hersteld moet worden, waar de kansen liggen en wat al gedaan is (zie verder onder Besloten Venen blz. 16).

Onder ‘Aandachtsgebieden’ staat ‘landschappelijke identiteit versterken door landschapselementen te versterken of verdwenen elementen terug te brengen’ (blz.75). Maar het Groenplan bevat geen inventarisatie van belangrijke landschapselementen zoals: essen, pingo’s uitblazinglaagtes, stijlranden, grafheuvels, landweren, zandwegen, (verdwenen) hunebedden, etc.

De meeste van deze landschapselementen zijn nu onbeschermd en sommigen zijn bedreigd. Het Groenplan geeft niet aan waar deze landschapselementen liggen, bij wie ze in eigendom zijn, laat staan hoe ze beschermd kunnen worden.

Het onderscheid tussen publiek toegankelijke en natuurgebieden en niet toegankelijk terreinen - zoals bijvoorbeeld het golfterrein- ontbreekt.

Limousinrunderen op landgoed Blanckenborch (foto Marianne van Albada)

5. Hoe nu verder

Het Groenplan is in zijn huidige vorm geen bijdrage aan het beleid voor het gebied Haren. Het is niet zinvol het onderhavige Groenplan voor het deel van de voormalige gemeente Haren vast te stellen. Een plan met zoveel omissies en onjuistheden op essentiële onderdelen en zonder dat de belangrijkste knelpunten en opgaven zijn genoemd, zou het proces van het opstellen van de Omgevingsvisie en de uitwerking daarvan in sectorale plannen (waaronder een groenplan) alleen maar frustreren. De SLGH stelt het volgende voor:

1. Bij de vaststelling van het Groenplan wordt het gebied Haren uitgezonderd tot na de vaststelling van de Omgevingsvisie voor Haren;
2. Stel eerst een Omgevingsvisie op voor het grondgebied van Haren uitgaande van:
 - een analyse van de landschappelijke, geomorfologische, ecologische en natuur waarden;
 - een analyse van de cultuurhistorische waarden (o.a. de inhaalslag CWK);
 - een analyse van de ruimtelijke, landschappelijke en functionele knelpunten;
 - de analyse/ landschapsvisie van het Landschap Ontwikkelingsplan 2003 (LOP)
 - de regionale opgaven waarop aangesloten moet worden;
 - de bestaande en gewenste ecologische verbindingzones
 - een visie op de gebiedsopgaven voor landbouw, groen, recreatie, verkeer;
 - de visie en het Bioplan van het Nationaal Park Drentsche Aa (verbrede doelstelling);
 - het opheffen/verzachten van de ongewenste scheiding tussen natuur en landbouw;
 - de cultuurhistorische betekenis van de zandwegen en de lanenstructuren;
3. Ontwikkel in samenspraak met de relevante maatschappelijke organisaties een Groenplan op basis van:
 - de Omgevingsvisie;
 - de ontwikkeling van ecologische verbindingzones dwars op de Hondsrug;
 - het NNN, Natura 2000- en natuurbeheersgebieden (o.a. Natuurvisie Scharlakenbos);
 - de transitieopgave voor de landbouw;
 - de (on)gewenste recreatieve druk;
 - een visie op ecologisch berm- en groenbeheer

5.1 Aangewezen ecologische verbindingzones

Bestaande en nieuwe ecologische verbindingzones zijn van groot belang voor behoud en herstel van de biodiversiteit en het in standhouden van gezonde populaties. Vanwege dit grote belang lichten wij de ecologische verbindingzones in het landelijk gebied van Haren nader toe. Ook zonder groenplan vragen deze om maximale inzet van de gemeente. De gemeente heeft wellicht zelf niet de financiële middelen, zij kan een cruciale rol spelen in het bij elkaar brengen van de partijen die bij de totstandkoming van verbindingzones nodig zijn: natuurorganisaties, waterschappen, grondeigenaren, Prorail of RWS, etc.

In het door de gemeenteraad haren vastgestelde LOP 2003 zijn drie ecologische verbindingzones aangewezen (zie kaart hierboven blz. 10):

1. ter hoogte van het tussengebied tussen Helpman en Haren
2. tussen Haren en Onnen
3. over de Besloten Venen

De eerste twee verbindingzones functioneren matig of niet. Dat komt enerzijds door de infrastructuur waarin ze - bij wijze van spreken- vastlopen, anderzijds omdat er onvoldoende inzet is geleverd om de barrières te slechten en de zones in te richten. Een belangrijke oorzaak hiervoor is de infrastructuur ten zuiden van de stad. Deze is hoofdzakelijk noord-zuid georiënteerd: de A28, het Noord-Willemskanaal, de spoorlijn Groningen-Assen. Aan de zuid-oostzijde van de stad ligt

bovendien een cluster van bedrijventerreinen, het opstelterrein de Vork, Winschoterdiep, Stainkoeln en de A7. Barrières nemen steeds meer toe door het plaatsen van hoge hekken rond bedrijven- en sportterreinen, het oprichten van geluidschermen langs de spoorlijn naar Assen, de betonnen middenberm van de A28 etc.

5.2 Toelichting op ecologische verbindingszones in landelijk gebied Haren

Ad.1 Verbindingszone tussengebied tussen Helpman – Haren (kaart blz. 10)

De barrières aan weerszijden van de ecologische zone ten zuiden van Helpman zijn aan de oostzijde groter geworden door de aanleg van het opstelterrein de Vork en aan de westzijde door de betonnen muur op de A28. De beschoeiingen van het Noord-Willemskanaal zijn recentelijk vernieuwd waarbij de oevers natuuronvriendelijker zijn geworden. In het kader van de ‘Aanpak Ring Zuid’ zijn de geleidelijke grasoevers vervangen door stalen damwanden.

Grasoever worden vervangen door harde stalen damwanden

Juist bij grootschalige projecten zoals de ombouw van de Zuidelijke Ringweg, zou je verwachten dat er substantiële ecologische verbindingszones en faunapassages worden meegenomen. In het Groenplan wordt er geen melding van gemaakt.

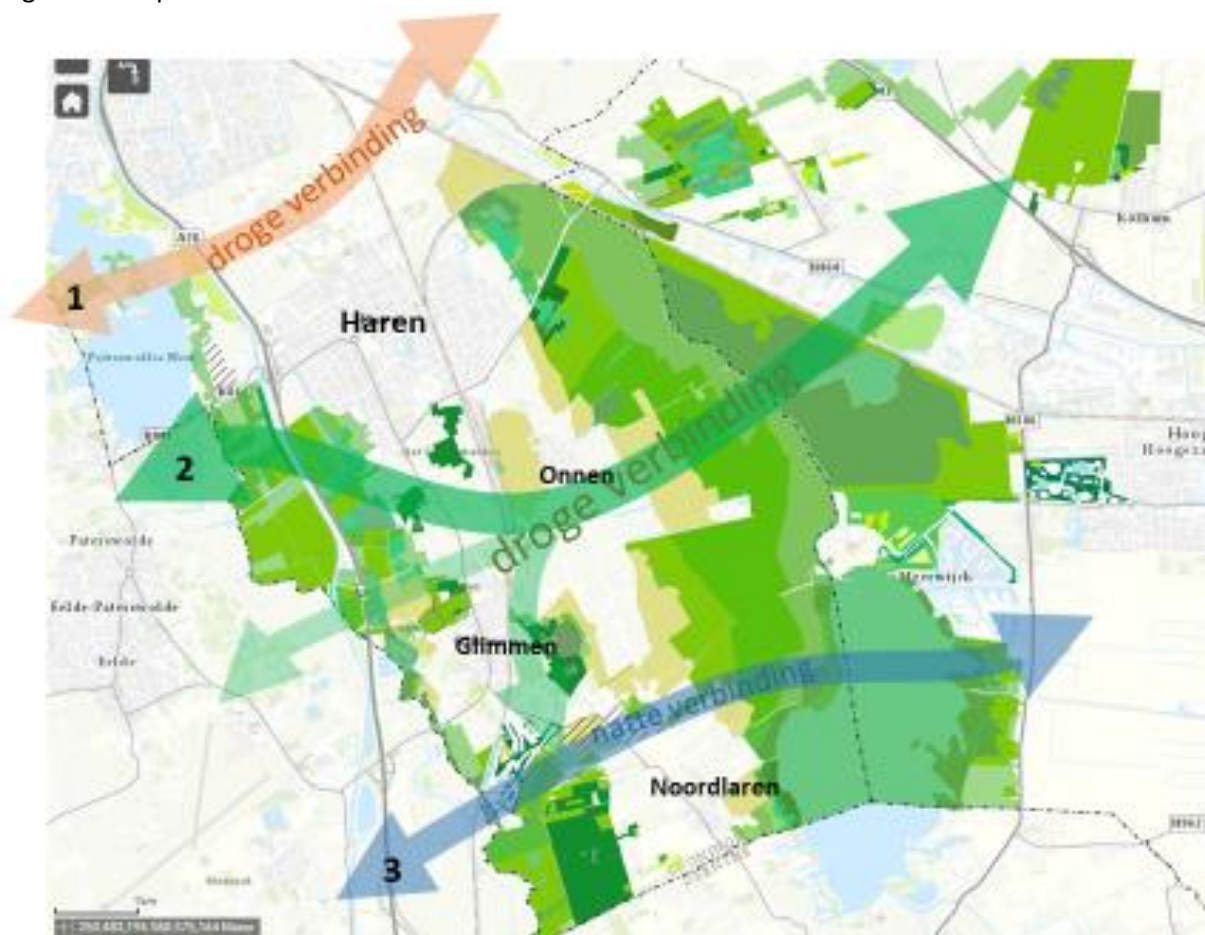
Ad.2 Verbindingszone tussen Haren en Onnen

De uitwerking van deze ecologische verbindingszones (zoals opgenomen in het LOP) heeft geen enkele aandacht gekregen. In tegendeel: de barrière-werking is toegenomen door de plaatsing van geluidschermen langs de spoorlijn in Glimmen en Haren en de uitbreiding Nedtrain-werkplaatsen op Felland. Ook de steeds hogere hekken rond bedrijven en sportvelden maken het voor het grotere wild (reeën, dassen, vossen, etc.) onmogelijk deze barrières te nemen.

Geluidschermen langs het spoor aangelegd in 2018 ter hoogte Scharlakenbos

Het is om een aantal redenen beter om zone 2 uit het LOP meer zuidelijk te situeren. Deze droge ecologische verbinding zou dan over de Onneres ten zuiden van Onnen lopen. Dit voorstel is ingetekend op de kaart hieronder.

drie ecologische verbindingzones dwars op de Hondsrug

Aan de westzijde kan zone 2 de verbinding leggen met het Hemrik, Quintusbos, Drentsche Aa en over de A28 naar de polders Lappenvoort en Oosterland (NNN). Van de drie zones is zone 2 de meest kansrijke als het gaat om de verbetering van de faunapassages.

Recentelijk aangelegde natte en droge faunapassage onder de A7 bij Scharmer

Aan de oostzijde sluit deze zone aan op het Zuidlaardermeergebied (Natura 2000), de Onnerpolder, Kropswolderbuitenpolder en over het Winschoterdiep richting de oude en nieuwe natuur van 't Roegwold. Langs het Winschoterdiep en onder de N860 zijn in 2017 faunavoorzieningen aangelegd en onder de A7 is een faunatunnel gemaakt.

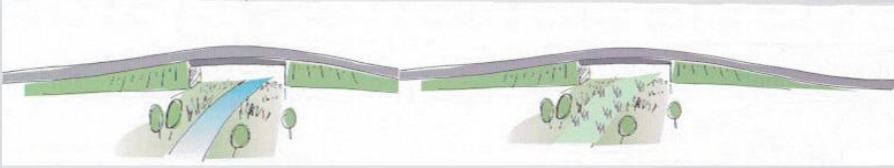
Roegwold

De ingetekende ecologische verbindingszone 2 loopt over de Onneres. Op de Onneres splitst de zone zich naar het zuiden om de verbinding te leggen met de Appelbergen en Noordlaarderbos. Naar het noorden kan de verbinding gelegd worden met het Scharlakenbos (NNN), het Hemrik en het broekbos rond Sassenhein.

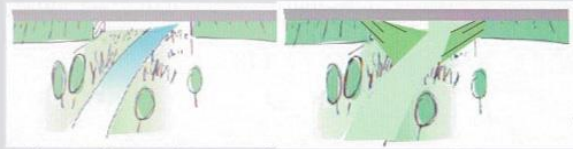
Een grootschalig faunapassage onder de A28 aansluitend op het Noord-Willemskanaal is zeer gewenst. Een natte en droge passage ter hoogte van Sassenhein/de Witte Molen was voorzien in het Meerjaren Programma Ontsnippering 2004. Dit project werd vertraagd door tegenwerking van de toenmalige verantwoordelijke gedeputeerde Bleeker. Vervolgens als werd dit ecoduct in 2010 het slachtoffer van de bezuinigingen op het MJPO door de staatssecretaris (dezelfde Bleeker). In 2004 was op initiatief van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat al een onderzoek uitgevoerd naar de haalbaarheid van een grootschalige natte en droge passage onder de A28. Daarbij werden [meerdere varianten onderzocht](#) voor het optillen van de weg en gescheiden of gecombineerde natte en droge passages.

Ambitieniveau soortgericht

2a Beide passages onder verhoogde weg

2b Beide passages onder weg op huidig maaiveld (minimale hoogte)

2c Natte passages onder verhoogde weg, droge passage via verdiepte ligging

Uit het [jaarverslag van het MJPO](#) wordt duidelijk dat Groningen erg is onderbedeeld als het gaat om investeringen van het Rijk in faunapassages.

Een wel heel povere faunavoorziening in het internationaal beroemde Nationaal Park en Natura 2000 gebied Drentsche Aa (huidige onderdoorgang Drentsche Aa onder de A28)

Voorbeeld van een droge en natte faunapassage zoals die onder de A8 gewenst (en mogelijk) is

Ad.3 Verbindingszone over de Besloten Venen

Deze zone is de enige van de drie uit het LOP die is ingericht door een serie maatregelen in het kader van het [inrichtingsplan Westerlanden- Besloten Venen](#). Onderdeel hiervan was de aanleg van ecoducten (buizen) onder de Lageweg tussen Onnen en Noordlaren en onder de Zuidlaarderweg bij restaurant de Blankehoeve. Het Natuur Platform Drentsche Aa heeft de uitvoering van dit plan gedocumenteerd met [kaarten en een fotoreportage](#).

Inrichtingsplan Westerlanden- Besloten Venen (bron: Natuur Platform Drentsche Aa)

5.3 Vergroting biodiversiteit door ecologisch bermbeheer

Het Groenplan noemt de begrippen biodiversiteit en groen/bermbeheer, maar de uitwerking daarvan is zeer beperkt. Concrete plannen zijn beperkt tot het volgende:

- 1000 bomen per jaar aan te planten in de openbare ruimte;
- elk jaar 30.000 m² oppervlakte aan groen aan te brengen;
- bomen in tuinen planten en landschapselementen herstellen.

Voor bebouwd gebied wordt verder voorgesteld om te zorgen voor meer extensief beheerde kruidenvegetaties in plaats van strak gemaaide gazons. Dit wordt echter niet concreet vertaald naar wat dit betekent voor het beheer van **alle** bermen die bij elkaar een substantieel oppervlakte beslaan. In gesprekken met de gemeente is ons verteld dat de gemeente van plan om bij de nieuwe aanbesteding van bermbeheer de 'Kleurkeur' werkwijze als voorwaarde te stellen. Het is vreemd dat dit voornemen niet eens in het Groenplan is opgenomen.

Voor het landelijk gebied, waar bermen een nog groter oppervlak bestrijken dan in de stad is de aandacht in het Groenplan slechts beperkt tot de recreatieve verbindingroutes. Van de 11 routes die prioriteit krijgen zijn er maar twee tussen Haren en Groningen: de Rijksweg/verlengde Hereweg en het Noord-Willemskanaal/Hoornse dijk. Het behoeft - hopelijk - geen betoog dat de bermen van alle openbare wegen natuurvriendelijk beheerd moeten worden.

De gemeente besteedt veel geld aan bermbeheer, terwijl het bermbeheer zoals het nu wordt uitgevoerd leidt tot een sterke afname van biodiversiteit en natuurwaarden. Er wordt te vaak, te kort en op de verkeerde tijd gemaaid met klepel- en zuigcombinaties. Bij het klepelen blijft het maaisel liggen en verrijkt de grond. Bij het afzuigen worden niet alleen maaisel en blad weggezogen maar ook alle insecten en zaden. Dit leidt tot versnelde afname van de biodiversiteit. Ook het schonen van sloten gebeurt veelal op de verkeerde manier. Het Groenplan besteedt hier geen aandacht aan.

De nieuwe standaard zou moeten zijn dat bermen ecologisch worden beheerd, tenzij..... Dit hoeft niet duurder te zijn omdat er veel minder vaak gemaaid moet worden. In principe is één, hooguit tweemaal maaien per jaar voldoende.

De regels daarbij zijn globaal als volgt:

1. Bermen en groenstroken gefaseerd maaien en maaisel afvoeren;
2. Niet klepelen in bermen met hoge biodiversiteitswaarde, beperkt klepelen in overige bermen;
3. Flexibel maaibeheer, afstemmen op weersomstandigheden;

En natuurlijk geen gewasbeschermingsmiddelen (met enkele uitzonderingen) of actieve bemesting toepassen.

Er is een wereld te winnen met ecologisch bermbeheer Foto: Boerenbuitengebied Muntendam

6. Conclusie

Het Groenplan is in zijn huidige vorm geen goede bijdrage aan het natuur- en goenbeleid voor het gebied Haren. Het is daarom niet zinvol het Groenplan voor Haren vast te stellen. Uitwerking van dit Groenplan in een uitvoeringsprogramma zal leiden tot onevenwichtigheden en verkeerde prioriteiten omdat de belangrijkste knelpunten en opgaven voor Haren niet in beeld zijn.

De SLGH dringt er bij College en gemeenteraad op aan om:

1. bij de vaststelling van het Groenplan het gebied Haren uit te zonderen tot na de vaststelling van de Omgevingsvisie voor Haren;
2. eerst een Omgevingsvisie voor het grondgebied van Haren op te stellen en de Cultuurhistorische Waarden Kaart te completeren;
3. daarna in samenspraak met de relevante maatschappelijke organisaties een Groenplan voor het gebied Haren op te stellen.

Beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald

Bijlage: wetten en overeenkomsten:

De groen- en natuurgebieden in het landelijk gebied van Haren vallen onder een zevental wetten en overeenkomsten. Het Groenplan moet het beleidskader bevatten voor is de bescherming van de groen- en natuurgebieden. Daarvoor is het nodig inzicht te hebben in de relevante wetten, overeenkomsten en beschermingsregimes. Dit te meer daar de gemeente eigenaar is van een aantal natuurgebieden (bijvoorbeeld het NNN gebied Scharlakenbos) en deelnemer in het 'Overlegorgaan Drentsche Aa'. Het Groenplan gaat hier geheel aan voorbij.

- Natuurgebieden vallen onder de nieuwe **Wet Natuurbescherming (2017)** die de Natuurbeschermingswet 1998, de Boswet en de Flora- en Faunawet vervangt. De nieuwe wet brengt een koppeling aan met de omgevingsvergunning. Dit betekent dat de gemeente bij de beoordeling van een omgevingsvergunning verplicht de effecten voor de natuur en diersoorten moet toetsen. Het doel van de wet Natuurbescherming is drieledig: bescherming van de biodiversiteit in Nederland (1), decentralisatie van verantwoordelijkheden (2) en vereenvoudigen van regels (3).
- De gebieden van de Drentsche Aa en het Zuidlaardermeer zijn **Natura2000-gebieden**. Dit is het Europese stelsel van belangrijke natuurgebieden, die zijn aangewezen onder Habitatrichtlijn en/of Vogelrichtlijn van de Europese Unie.
- Het **Natuurnetwerk Nederland (NNN)** is het Nederlandse netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. Het netwerk moet natuurgebieden verbinden met elkaar en met het omringende agrarisch gebied. De Drentsche Aa en de Hunze, maar ook het Scharlakenbos zijn hiervan onderdeel.
- In het **Natuurbeheerplan Groningen**, dat jaarlijks wordt geactualiseerd, liggen de beleidsdoelen van de provincie Groningen vast. Aan de basis van dat beleid en beheer liggen tal van vigerende wetten.
- Het **Nationaal Park Drentsche Aa** is een van de 21 nationale parken. Het grootste deel van de voormalige gemeente Haren valt in het National Landschap Drentsche Aa dat sinds een paar jaar qua beleid, aandacht en middelen gelijk is geschakeld met het Nationaal Park. Bestuurders van betrokken instanties en eigenaren/beheerders, gemeenten, waterschappen zijn vertegenwoordigd in het 'Overlegorgaan Drentsche Aa' dat de verschillende projecten overziet en coördineert.
Het huidige Beheer-, Inrichtings- en Ontwikkelingsplan Drentsche Aa 2.0 (BIO-plan 2012 - 2020) loopt dit jaar af en een nieuwe (3e) versie van het BIO-is in voorbereiding. Het BIO-plan is het visiedocument voor samenwerking, doorontwikkeling en investeringen in het gebied door alle partners uit het Overlegorgaan Nationaal Park Drentsche Aa.
- Sinds 2013 is De Hondsrug **Unesco Global Geopark** opgenomen in het Europese Geopark Netwerk onder toezicht van UNESCO. Het doel is om vanuit de unieke geologische geschiedenis van het Hondsruggebied de waarde van natuur en cultuur en de eigen identiteit te benadrukken. Sinds 2 september 2015 is het deel van de Hondsrug in de voormalige gemeente Haren en de gemeente Groningen onderdeel geworden van het Geopark dat per 1 januari 2016 de status van UNESCO Global Geopark heeft gekregen. De kop van de Hondsrug en de benedenloop van de Drentsche Aa horen er nu dus bij. Bijzondere plekken hebben de status van hotspot gekregen, voorbeelden zijn het dorp Noordlaren, Noordlaarderbos, Besloten Venen, Oostpolder, Polders Zuidlaardermeer, Appelbergen en Paterswoldsemeer.

- Een nieuw bestemmingsplan voor het buitengebied werd vlak voor de samenvoeging met Groningen teruggetrokken. Op dit moment geldt de '**Beheersverordening Buitengebied Haren**', die gebaseerd is op het bestemmingsplan voor het Buitengebied Haren 1990. Het bestemmingsplan (en dus de beheersverordening) zijn sterkverouderd, met name omdat belangrijke landschappelijke en cultuurhistorische waarden niet beschermd zijn.
- Onder de Natuurschoonwet [Natuurschoonwet](#) krijgen particuliere eigenaren een aantal fiscale voordelen die het makkelijker maken op particulier terrein en nieuw landgoed in te richten en te beheren. Daarvoor moet aan een aantal voorwaarden worden voldaan zoals het moet een aaneengesloten gebied van ten minstens 5 hectare groot zijn, het moet voor publiek zijn opengesteld en voor minstens 30% bestaan uit houtopstanden (bos) of natuurterreinen.